

Cuprins

I. ASPECTE GENERALE INTRODUCTIVE	1
§1. Importanța și funcțiile libertății de exprimare	1
§2. Ce este libertatea de exprimare?	2
§3. Unde este consacrată libertatea de exprimare?	3
§4. Accesul la internet și libertatea de exprimare	4
II. LIBERTATEA DE EXPRIMARE LA NIVELUL ORGANIZAȚIEI NAȚIUNILOR UNITE	9
§1. Declarația universală a drepturilor omului (1948). Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice (1966)	9
§2. Libertatea de exprimare este un drept absolut (nelimitat)?	11
§3. Are relevanță art. 19 din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice pentru autoritățile din România?	15
§4. Sesizările și rapoartele Comitetului pentru Drepturile Omului	17
§5. Exemple din interpretarea Comitetului pentru Drepturile Omului	18
§6. Opinia Raportorului special pentru promovarea și protejarea libertății de opinie și de exprimare cu privire la propunerea de lege din Franța pentru combaterea știrilor false	25
§7. Alte reglementări la nivelul ONU	26
7.1. Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială	26
7.2. Dreptul publicului de a ști. Principii în legătură cu legislația privind libertatea de informare	28
III. CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI – VIZIUNEA EUROPEANĂ ASUPRA LIBERTĂȚII DE EXPRIMARE	30
§1. Articolul 10 din Convenția europeană a drepturilor omului	30
§2. Principii care guvernează libertatea de exprimare. Interpretarea dată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului a art. 10 din Convenție	32

§3. Caracterul de drept sinteză al libertății de exprimare _____	33
§4. Libertatea de exprimare este un drept absolut sau nelimitat, în viziunea europeană? _____	33
§5. Dispozițiile care consacră libertatea de exprimare produc efecte și în relațiile dintre indivizi sau doar în cele dintre autoritățile statului și indivizi? _____	34
§6. Ce se include în libertatea de exprimare? _____	34
6.1. Libertatea de a exprima opinii/Libertatea de opinie _____	34
6.2. Distincția dintre „afirmații de fapt” (fapte) și „judecăți de valoare” _____	36
6.3. Libertatea de a răspândi informații și idei (libertatea de informare) _____	37
6.4. Cui se aplică dreptul de a difuza în mod liber informații și idei? _____	39
6.5. Dreptul de a primi în mod liber informații și idei _____	39
6.6. Semnificația clauzei de autorizare a întreprinderilor de radio și televiziune _____	41
6.7. Dreptul de acces la informații, ca parte a dreptului de a primi informații _____	42
6.8. Sunt protejate și mijloacele tehnice de comunicare? _____	45
6.9. Ce semnifică termenii „fără frontiere” din art. 10? _____	46
6.10. Convenția garantează un drept la replică? _____	48
6.11. Noțiunea <i>fake news</i> are legătură cu libertatea de exprimare? _____	49
6.12. Internetul – legătura cu dreptul de a primi informații și idei _____	51
6.13. Curtea Europeană a Drepturilor Omului aplică internetului principiile generale ale libertății de exprimare _____	52
6.14. Restricțiile aplicate de Curte libertății de exprimare pe internet sunt aceleași cu cele aplicate în cazul exprimării prin mijloacele tipărite _____	54
6.15. Garanțiile și principiile aplicate pentru presa online _____	61
§7. Tipurile de discurs protejate (incluse în domeniul de protecție a libertății de exprimare) _____	62
7.1. Protecția ierarhizată a tipurilor de discurs _____	62
7.2. Discursul politic și dezbaterile politice _____	63
7.3. Discursul comercial _____	64
7.4. Presa și discursul comercial _____	65

7.5. Discursurile oficialilor _____	67
7.6. Afirmații făcute în cursul procedurilor judiciare _____	67
7.6.1. Afirmații ale avocaților _____	67
7.6.2. Afirmații ale altor participanți la procedurile judiciare _____	70
7.7. Protestul public _____	74
7.8. Mijloacele de informare în masă. Presa – „câine de pază” al societății democratice _____	75
7.8.1. Presa – titular al libertății de exprimare. Etica ziaristică _____	76
7.8.2. Problema responsabilității jurnaliștilor – ce înseamnă expresia „îndatoriri și responsabilități” din art. 10 parag. 1 din Convenție? _____	78
7.8.3. Principii deontologice cu privire la activitatea de presă în cadrul Consiliului European _____	79
7.8.4. Garanții speciale în legătură cu activitatea de presă – confidențialitatea surselor de informare _____	80
7.8.4.1. Protecția împotriva obligării jurnaliștilor de a dezvălui sursele de informare _____	80
7.8.4.2. Protecția față de perchezițiile efectuate pentru identificarea surselor de informare ale jurnaliștilor _____	83
7.8.5. Se aplică același grad de protecție în cazul surselor de informare a căror identitate este cunoscută? _____	86
7.8.6. Confidențialitatea materialelor jurnalistice și mijloacele de supraveghere în masă _____	89
7.8.7. Ce sancțiuni pot fi considerate legitime? _____	92
7.9. Exprimarea artistică _____	94
§8. Tipurile de discurs excluse de la protecție _____	94
8.1. Limitele admisibile ale exprimării criticilor _____	94
8.2. Discursul rasist _____	95
8.3. <i>Hate speech</i> (discursul urii), ca limită a libertății de exprimare _____	95
8.3.1. Ce se înțelege prin expresia „discurs al urii” (<i>hate speech</i>)? _____	95
8.3.2. De ce este importantă identificarea discursului urii? _____	96

8.3.3. Fundamentele interzicerii limbajului urii la nivel european. Specificul Convenției europene a drepturilor omului _____	98
8.3.4. Elementele analizate de către Curtea Europeană a Drepturilor Omului _____	99
8.3.4.1. Raportarea la contextul discursului _____	99
8.3.4.2. Raportarea la conținutul discursului _____	100
8.3.4.3. Discursul negaționist și revizionist _____	103
8.3.4.4. Alte reglementări adoptate în cadrul Consiliului Europei _____	105
8.3.4.5. Comisia Europeană împotriva Rasismului și Intoleranței _____	107
8.3.5. Cadrul normativ al Uniunii Europene cu privire la rasism și xenofobie _____	108
§9. Identificarea ingerințelor statului în exercitarea principiului libertății de exprimare _____	112
9.1. Ce înseamnă termenul „ingerință” din art. 10? _____	112
9.2. Tipuri de restricții ce pot fi aplicate libertății de exprimare _____	113
9.3. Restricții prealabile asupra exercitării principiului libertății de exprimare _____	115
9.4. Obligațiile pozitive ce revin statelor în aplicarea restricțiilor _____	117
§10. Factori care influențează proporționalitatea și marja națională de apreciere în respectarea principiului libertății de exprimare _____	119
10.1. Ce este marja națională de apreciere? _____	119
10.2. Natura încălcării principiului libertății de exprimare _____	120
10.3. Severitatea sancțiunii încălcării principiului libertății de exprimare _____	122
10.4. Identificarea altor măsuri ce ar fi putut fi adoptate la nivel intern _____	125
10.5. Atitudinea constantă a autorităților naționale _____	126
§11. Cerințele de compatibilitate a ingerințelor statului în exercitarea principiului libertății de exprimare _____	126
11.1. Condiția legalității ingerințelor _____	126
11.2. Condiția legitimității ingerințelor _____	129
11.2.1. Presa și protecția informațiilor confidențiale _____	131

11.2.2. Menținerea autorității și imparțialității puterii judiciare, ca formă de restricționare specifică a principiului libertății de exprimare _____	136
11.2.3. Este permisă transmiterea în direct a unor procese? _____	137
11.2.4. Apărarea ordinii publice _____	137
11.2.5. Protejarea sănătății și apărarea ordinii _____	139
11.3. Condiția necesității ingerințelor. Principiul proporționalității _____	140
11.3.1. Ce se înțelege prin termenul „necesar”? _____	140
11.3.2. Ce înseamnă expresia „societate democratică”? _____	144
11.3.3. Calomnia prin presă și sancționarea delictelor de presă _____	150
§12. Raportul dintre libertatea de exprimare și alte drepturi fundamentale _____	152
12.1. Protecția reputației, ca limită a discursurilor critice, în interpretarea Curții Europene a Drepturilor Omului _____	152
12.1.1. Distincția între „declarații de fapt”/„afirmații de fapt” și „judecăți de valoare” _____	153
12.1.2. Satira, ca manifestare admisibilă a libertății de exprimare _____	162
12.1.3. Exercițarea cu bună-credință a profesiei de ziarist. Există obligația pentru ziariști de a verifica afirmațiile? _____	164
12.1.4. Dreptul la reputație beneficiază de protecție egală, indiferent de titular? Apărarea autorității și imparțialității puterii judecătorești _____	165
12.2. Raportul dintre libertatea de exprimare și dreptul la viață privată _____	166
12.3. Raportul dintre libertatea de exprimare și dreptul la un proces echitabil _____	169
12.3.1. Corelația cu dreptul la apărare _____	169
12.3.2. Presupunerea de nevinovăție _____	170
12.4. Raportul dintre libertatea de exprimare și libertatea credințelor religioase _____	172
12.4.1. Convenția europeană garantează dreptul de a nu fi ofensat în credințele religioase? _____	172

- 12.4.2. Afirmarea dreptului de a nu fi jignit în privința
credinței religioase, ca limită a libertății de
exprimare _____ 173
- 12.4.3. Care sunt diferențele dintre blasfemie și ura
pe motive de religie? _____ 175

IV. CARTA DREPTURILOR FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE. DIFERENȚELE FAȚĂ DE CONVENȚIA EUROPEANĂ A DREPTURILOR OMULUI	180
§1. Articolul 11 din Carta drepturilor fundamentale	180
§2. Libertatea de exprimare prevăzută de Carta drepturilor fundamentale este un drept nelimitat sau absolut?	181
§3. Cui se adresează dispozițiile Cartei drepturilor fundamentale?	182
§4. Care sunt remediile în cazul încălcării Cartei drepturilor fundamentale?	182
§5. Exemple din interpretarea Curții Europene de Justiție a art. 11 din Cartă	183
§6. Care este raportul dintre dispozițiile Convenției europene și cele ale Cartei drepturilor fundamentale?	185
§7. De ce este importantă libertatea de exprimare pentru Uniunea Europeană?	187
§8. Libertatea de exprimare și protecția datelor personale. Dreptul la uitare	188
V. CONVENȚIA AMERICANĂ A DREPTURILOR OMULUI	192
§1. Articolul 13 din Convenția americană	192
§2. Este domeniul de aplicare a principiului libertății de exprimare mai extins în Convenția americană, în raport cu alte texte internaționale?	193
§3. Condițiile în care pot fi aplicate restricții libertății de exprimare și deosebiri față de reglementarea europeană	196
§4. Exemple din interpretarea dată de Curtea Inter-Americană	198
§5. Dreptul la replică și dreptul de a cere rectificări	201
§6. Concluzie cu privire la particularitățile protecției americane a libertății de exprimare	202

VI. CARTA AFRICANĂ A DREPTURILOR OMULUI ȘI POPOARELOR	203
§1. Specificul reglementării africane	203
§2. Declarația principiilor cu privire la libertatea de exprimare în Africa	204
§3. Cooperarea dintre Curtea Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor și UNESCO pentru protejarea libertății de exprimare	205
§4. Exemple din interpretarea dată de Curtea Africană	205
§5. Comisia Africană a Drepturilor Omului și Popoarelor	209
§6. Raportorul Special pentru Libertatea de Exprimare și Accesul la Informații	209
VII. ORGANIZAȚIA PENTRU SECURITATE ȘI COOPERARE ÎN EUROPA	211
§1. Actele adoptate în cadrul OSCE cu privire la libertatea de exprimare	211
§2. Reprezentantul OSCE pentru libertatea presei	213
VIII. LIBERTATEA DE EXPRIMARE ÎN CONSTITUȚIA ROMÂNIEI	215
§1. Reglementarea libertății de exprimare în Constituția României	215
§2. Dreptul la replică	218
§3. Libertatea de informare	218
IX. LIBERTATEA DE EXPRIMARE ÎN CONSTITUȚIA STATELOR UNITE ALE AMERICII	220
§1. Specificul reglementării din sistemul juridic al Statelor Unite ale Americii	220
§2. Primul Amendament al Constituției Statelor Unite ale Americii	221
§3. Libertatea de exprimare este absolută sau relativă în Statele Unite?	223
§4. Inițierea aplicării Primului Amendament și a principiului libertății de exprimare	223
§5. Criteriul pericolului clar și iminent în aplicarea principiului libertății de exprimare	225

§6. Libertatea de exprimare a presei _____	227
§7. Interpretarea permisivă a libertății de exprimare nu semnifică recunoașterea unui drept de a calomnia _____	228
§8. Confidențialitatea surselor de informare ale jurnaliștilor _____	230
§9. Obscenitatea – limită a aplicării principiului libertății de exprimare _____	231
§10. Principiul neutralității aplicat libertății de exprimare _____	232
§11. Calomnia colectivă – limită a libertății de exprimare _____	235
§12. Limite ale domeniului de protecție a Primului Amendament – lipsa consacării accesului la informații și a dreptului la replică _____	236
§13. Primul Amendament și folosirea internetului și a rețelelor de socializare _____	237
§14. Principiul libertății de exprimare – particularitățile Primului Amendament față de prevederile europene _____	238
BIBLIOGRAFIE _____	241